

DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU

1734

Na temelju članka 12. i 13. Zakona o državnoj statistici (»Narodne novine« broj 52/94) ravnatelj Državnog zavoda za statistiku donosi

METODOLOGIJU

NACIONALNE STANDARDNE KLASIFIKACIJE OBRAZOVANJA

PREDGOVOR

Za praćenje temeljnih karakteristika stanovništva potrebna je dobra statistička osnovica, i u tu svrhu razvijen je sustav metodologija. Njihov sastavni dio su i klasifikacije obilježja koja se prate. Klasifikacije moraju zadovoljiti potrebe nacionalne statistike, ali i omogućiti međunarodnu usporedivost, što znači da moraju biti sročene prema međunarodnim standardima i ujedno odgovarati nacionalnim potrebama.

UNESCO je 1997. prihvatio revidiranu međunarodnu klasifikaciju obrazovanja International Standard Classification of Education - ISCED '97, kao međunarodni standard za prikupljanje i prezentiranje podataka o obrazovanju. ISCED '97 omogućava usporedivost podataka o obrazovanju na međunarodnoj razini i obvezatan je za izvješćivanje međunarodnih organizacija (na pr. Eurostata) o obrazovanju stanovništva. ISCED '97 daje potpun i dosljedan statistički okvir za prikupljanje i prikazivanje podataka o obrazovanju na svjetskoj razini, jer omogućava međunarodnu usporedivost podataka.

Svjesni važnosti prilagodbe statistike Republike Hrvatske, a posebno statistike obrazovanja međunarodnim statistikama, odlučili smo izraditi Metodologiju Nacionalne standardne klasifikacije obrazovanja - NSKO, koja će zadovoljavati nacionalne potrebe, a ujedno biti potpuno usaglašena s međunarodnom klasifikacijom ISCED '97.

Državni zavod za statistiku, koji je bio od početka uključen u rad na reviziji međunarodne klasifikacije obrazovanja ISCED, preuzeo je obvezu izrade metodologije klasifikacije obrazovanja u suradnji s Ministarstvom prosvjete i športa, Ministarstvom znanosti i tehnologije, Hrvatskim zavodom za zapošljavanje i drugim institucijama.

Metodologija Nacionalne standardne klasifikacije obrazovanja, isto kao i međunarodna (ISCED '97), daje točne definicije, kriterije i upute kako i na koji način razvrstati obrazovne programe. Primjena Nacionalne standardne klasifikacije obrazovanja će omogućiti transparentnost podataka o obrazovanju s obzirom na ostale zemlje u svijetu.

Kako je Republika Hrvatska zemlja otvorena obrazovnoj razmjeni, primjena klasifikacije NSKO će omogućiti lakšu razmjenu učenika i studenata na europskoj i svjetskoj razini, te predstavljati međunarodno verificiranu osnovicu za nostrifikaciju svjedodžbi i diploma stečenih u obrazovnim sustavima drugih država. Također će omogućiti bolju preglednost i usporedivost postignutog obrazovanja nezaposlenih, što će olakšati zapošljavanje, te bolju preglednost obrazovnih programa, koje nude različite obrazovne institucije. Ujedno će se lakše izbjeći dupliranje ili različito vrednovanje istih ili sličnih obrazovnih programa, i sl.

Šifarnik obrazovnih programa (prošlih i sadašnjih) izradit će, na osnovu ove Metodologije, nadležna ministarstva. Za svaki obrazovni program koji bude odobren u budućnosti nadležno ministarstvo će odrediti i pripadajuću šifru.

Zahvaljujemo svim pojedincima i institucijama, koji su nam pomogli pri izradi ove Metodologije i očekujemo pomoć i suradnju pri njenoj dopuni i poboljšanju.

Klasa: 950-01/01-01/201

Urbroj: 555-01-01-01-201

Zagreb, 13. studenoga 2001.

V. d. ravnatelja
Državnog zavoda za statistiku

Zlatko Grzelj, v. r.

1. UVOD

Obrazovanje je temelj svakoga društvenog razvitka. Ono je preduvjet za brz i kvalitetan razvoj društvenih odnosa, privređivanja i tržišta. Položaj svakog pojedinca unutar zajednice u kojoj živi kao i položaj te zajednice prema vanjskom svijetu određen je između ostalog razinom, načinom i sadržajem obrazovanja.

Da bi se stanje i razvoj obrazovanja mogli odgovarajuće pratiti na međunarodnom i nacionalnom nivou, potrebna je jedinstvena klasifikacija obrazovanja na nacionalnoj razini i u skladu s međunarodnim standardima.

Klasifikacija obrazovanja koristi se za praćenje postojećeg obrazovnog sustava i za planiranje razvoja tog sustava. Klasifikacija obrazovanja također se koristi za prikupljanje i prikazivanje tekućih podataka o obrazovanju, te za prikupljanje i prikazivanje podataka o obrazovnoj razini stanovništva (popisi stanovništva, ankete o radnoj snazi i potrošnji u kućanstvima i drugo).

Klasifikacija obrazovanja mora biti tako organizirana da obuhvaća sve sadašnje i prošle obrazovne programe ali da bude i otvorena za nove programe, koji će tek biti uvedeni u sustav obrazovanja.

2. DEFINICIJE

Obrazovanje je organizirana i održiva komunikacija u svrhu učenja.

Komunikacija je odnos dviju ili više osoba, koji obuhvaća prijenos informacija. Komunikacija može biti izravna ili neizravna, usmena, pismena ili preko medija.

Učenje je svaki napredak u obaviještenosti, spoznaji, znanju, razumijevanju, sposobnosti i vještini.

Organizirana komunikacija je svaka planirana aktivnost s jasnim ciljevima, koja uključuje osobu ili ustanovu koja organizira komunikaciju, te koja uspostavlja obrazovnu okolinu i način poučavanja.

Održiva komunikacija znači da komunikacija, a s njom i učenje, ima određeno vremensko trajanje kao i kontinuitet.

Obrazovni program je osnovna jedinica klasifikacije obrazovanja. Obrazovni programi su definirani na temelju njihova obrazovnog sadržaja.

Obrazovni sadržaj je niz, ili samo dio niza, obrazovnih aktivnosti koje su organizirane da bi ispunile zadane ciljeve ili određene skupine obrazovnih zadataka.

Ciljevi obrazovanja (usmjerenje ili namjena) mogu biti osposobljavanje za zanimanje, priprema za studij na višoj razini, ili samo povećanje znanja i razumijevanja.

3. OBRAZOVNI SUSTAV REPUBLIKE HRVATSKE

3.1. Struktura

Obrazovni sustav Republike Hrvatske organiziran je prema Zakonu o predškolskom odgoju i naobrazbi (»Narodne novine« br. 10/97), Zakonu o osnovnom školstvu (»Narodne novine« br. 59/90), Zakonu o srednjem školstvu (»Narodne novine« br. 19/92), Zakonu o obrtu (»Narodne novine« br. 77/93, »Narodne novine« br. 90/96) i Zakonu o visokim učilištima (»Narodne novine« br. 59/96).

Njegova osnovna značajka okomita je protočnost. Temelj obrazovnog sustava čine sljedeći njegovi dijelovi: predškolsko obrazovanje, osnovno obrazovanje, srednje obrazovanje, obrazovanje nakon srednjeg koje nije ni više ni visoko te više i visoko obrazovanje.

3.2. Predškolsko obrazovanje

Predškolsko obrazovanje obuhvaća populaciju djece od 3 godine života do polaska u osnovnu školu, dakle do 6 ili 7 godina života. Provodi se u dječjim vrtićima tijekom dnevnog boravka djece. Program predškolskog obrazovanja nazvan »predškola« namijenjen je djeci koja ne pohađaju vrtić kao priprema pred polazak u osnovnu školu. Programe predškolskog obrazovanja odobrava Ministarstvo prosvjete i športa. Predškolsko obrazovanje nije obvezatno.

3.3. Osnovno obrazovanje

Osnovno obrazovanje je obvezatno za svu djecu od 7 do 15 godina života. Traje osam godina i

podijeljeno je na dva dijela od po četiri godine. Prve četiri godine nastava je razredna, tj. razred podučava razredni učitelj, a u druge četiri godine nastava je predmetna i izvode je predmetni nastavnici. Jedinostveni program osnovnog obrazovanja odobrava Ministarstvo prosvjete i športa.

3.4. Srednje obrazovanje

Srednje obrazovanje nastavlja se na osnovno i obično obuhvaća populaciju od 14 ili 15 do 18 ili 19 godina života. Namjena programa srednjeg obrazovanja može se općenito podijeliti u tri grupe. Prva grupa uključuje programe kojima je glavna svrha osposobljavanje za daljnji studij, odnosno za više i visoko obrazovanje. Druga grupa ima dvojnu namjenu, tj. osposobljavanje za daljnji studij, obično na nekim određenim visokim učilištima, ali i osposobljavanje za tržište rada. Trećoj grupi svrha je osposobljavanje za tržište rada i ne omogućuje neposredni nastavak školovanja na višoj razini. Srednje obrazovanje traje od 1 (iznimno) do 5 godina i nije obvezatno. Programe srednjeg obrazovanja odobrava Ministarstvo prosvjete i športa, uz suglasnost drugih nadležnih ministarstava.

3.5. Obrazovanje nakon srednjeg koje nije ni više ni visoko

Ovu grupu čine svi programi koji se nastavljaju na srednje obrazovanje, a svrha im je usavršavanje i osposobljavanje za zanimanja ili za nastavak školovanja na višem i visokom obrazovanju. Obuhvaća populaciju koja je završila neki program srednjeg obrazovanja, dakle stariju od 17 ili 18 godina. To su, dakle, programi za odrasle.

3.6. Više i visoko obrazovanje

Više i visoko obrazovanje obično obuhvaća populaciju od 18 ili 19 godina života (bez gornje granice), koja je s uspjehom završila one programe srednjeg obrazovanja koji omogućuju nastavak studija, tj. uključivanje u više i visoko obrazovanje. Više i visoko obrazovanje sadržava programe stručnog studija u trajanju od 2 do 4 godine, i programe sveučilišnog studija u trajanju od 4 do 6 godina. Osobe koje su uspješno završile dodiplomski studij mogu, ako ispunjavaju određene uvjete, nastaviti studij na programima za stjecanje stručnog naziva magistra (magistra specijalista) u trajanju od 1 do 2 godine. Osobe s diplomom sveučilišnog studija mogu, ako ispunjavaju određene uvjete, nastaviti studij na programima za stjecanje akademskog stupnja magistra znanosti u trajanju od 2 godine. Magistri znanosti mogu nastaviti usavršavanje na studiju za doktora znanosti u trajanju od 1 godine, a iznimno do 3 godine.

4. MEĐUNARODNA STANDARDNA KLASIFIKACIJA OBRAZOVANJA

4.1. Povijest klasifikacije ISCED

UNESCO je uveo Međunarodnu standardnu klasifikaciju obrazovanja (International Standard Classification of Education - ISCED) kao instrument za prikupljanje i prikazivanje statističkih podataka o obrazovanju unutar pojedinih zemalja i na međunarodnoj razini. ISCED je bio odobren na 35. sjednici Međunarodne konferencije o obrazovanju u Ženevi 1975., a usvojen na 20. sjednici Generalne konferencije UNESCO-a u Parizu 1978. godine.

Iskustvo proizišlo iz skoro dvadesetogodišnje primjene ove klasifikacije od strane nacionalnih statistika i međunarodnih organizacija ukazalo je na potrebu njegove revizije. Stoga je generalni direktor UNESCO-a 1992. godine odobrio rad na reviziji postojeće klasifikacije ISCED. Pokrenuta je serija stručnih savjetovanja sa svrhom da se odrede dijelovi i područja klasifikacije ISCED koje treba izmijeniti i osuvremeniti. Osnovana je uža radna skupina »Task Force« sastavljena od stručnjaka iz Etiopije, Francuske, i Nizozemske te predstavnika OECD-a, EUROSTAT-a i UNESCO-a, koja je radila na prijedlogu izmjene klasifikacije ISCED, i ukupno izradila jedan za drugim tri prijedloga revizije. Svaki prijedlog revizije predstavljen je grupi izabраниh stručnjaka iz različitih zemalja, pa je na osnovi njihovih primjedbi radna skupina izradila novi prijedlog. Drugi i treći prijedlog predstavljen je i na svjetskim sastancima predstavnika zemalja, koje su bile izabrane u »Reference Group«. Sastanci »Reference Group« održani su 20.-21. svibnja 1996. u Ženevi i 25.-27. veljače 1997. u Parizu, gdje je treći prijedlog izmjena bio prihvaćen. Hrvatska je bila izabrana među zemlje »Reference Group«, a gđa mr. sc. Senka Bosner, iz Državnog zavoda za statistiku, bila je i član grupe stručnjaka za reviziju klasifikacije ISCED.

Konačni oblik klasifikacije ISCED '97, prihvaćen je na Generalnoj skupštini UNESCO-a 28. 11. 1997. u Parizu.

4.2. Obuhvat klasifikacije ISCED '97¹⁾

ISCED ž97 obuhvaća sve obrazovne programe formalnog obrazovanja, tj. ukupan proces obrazovanja od onog u ranoj dobi do ulaska na tržište rada, kao i obrazovanje kroz život. Zato ISCED ž97 obuhvaća raznolike programe i vrste obrazovanja određene pojedinim nacionalnim sustavima obrazovanja. Njime nisu obuhvaćene raznolike komunikacije kojima svrha nije učenje, ni razni oblici učenja koji nisu organizirani. Treba napomenuti da svako obrazovanje uključuje učenje, ali svako učenje nije obrazovanje.

4.3. Struktura klasifikacije ISCED '97

ISCED '97 strukturiran je tako da omogući obuhvat ukupnog obrazovanja što se provodi u društvu, bez obzira na mjesto, način i subjekt njegova provođenja. Svaki je program klasificiran prema dvije ukrižene varijable. Prva varijabla jest *položaj obrazovanja*, a druga *obrazovna skupina*. Da bi sustav klasifikacije ISCED '97 bio što prilagodljiviji raznolikosti obrazovnih sustava u svijetu, te su dvije varijable potpuno nezavisne.

4.4. Svrha klasifikacije ISCED ž97

ISCED '97 daje potpun i dosljedan statistički okvir za prikupljanje i prikazivanje podataka o obrazovanju na svjetskoj razini, jer omogućava međunarodnu usporedivost podataka. Primjena klasifikacije ISCED '97 omogućuje transformaciju detaljnih nacionalnih statistika obrazovanja u agregirane kategorije koje su međunarodno usporedive. Cilj je klasifikacije da za svaki obrazovni program u svijetu odredi razinu i obrazovnu skupinu, te tako omogući usporedivost podataka o obrazovanju prema jedinstvenom kriteriju.

¹⁾ Prijevod objavljen u publikaciji Državnog zavoda za statistiku 2000. godine »Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja ISCED '97«

5. NACIONALNA STANDARDNA KLASIFIKACIJA OBRAZOVANJA (NSKO)

Nacionalna standardna klasifikacija obrazovanja osniva se na pravilima, varijablama i tumačenjima koja vrijede za ISCED '97. Svaki obrazovni program razvrstan prema NSKO ujedno je razvrstan i prema klasifikaciji ISCED '97.

5.1. Razlozi uvođenja klasifikacije NSKO

Ujedinjeni narodi i njihove agencije UNESCO i UNICEF, te OECD i Europska unija, preko svoje statističke agencije EUROSTAT-a, prate, prikazuju i analiziraju podatke o obrazovanju za cijeli svijet, odnosno Europu. Pri tome koriste Međunarodnu standardnu klasifikaciju obrazovanja ISCED '97. Budući da je Hrvatska kao slobodna i samostalna država članica UN-a i članica Vijeća Europe obvezna davati podatke o obrazovanju spomenutim agencijama, nužno je podatke o obrazovanju organizirati prema međunarodnim standardima. Nacionalna standardna klasifikacija obrazovanja (NSKO) u potpunosti je usklađena s klasifikacijom ISCED '97, pa pruža mogućnost prikupljanja, prikazivanja i predstavljanja podataka o obrazovanju sukladno međunarodnim standardima.

Kako je Republika Hrvatska zemlja otvorena obrazovnoj razmjeni, klasifikacija NSKO će omogućiti lakšu razmjenu obrazovnih programa te učenika i studenata na europskoj i svjetskoj razini, kao i međunarodno verificiranu osnovicu za nostrifikaciju svjedodžbi i diploma stečenih u obrazovnim sustavima drugih država.

Prema sadašnjem stanju u razvoju klasifikacije ISCED' 97, kako je navedeno u odjeljku 4, može se reći da je Republika Hrvatska među prvim zemljama u svijetu koja je izradila svoju Nacionalnu standardnu klasifikaciju obrazovanja na temelju klasifikacije ISCED' 97.

Jedan od nedostataka klasifikacije ISCED '97 koji se odražava i na klasifikaciji NSKO jest nedostatak razrađenih nižih nivoa obrazovnih skupina.

5.2. Svrha klasifikacije NSKO

Uvođenje klasifikacije NSKO ima svoj značaj i na nacionalnom i na međunarodnom nivou. Nacionalni značaj sastoji se u mogućnosti definiranja točnog mjesta pojedinih obrazovnih programa

u nacionalnom obrazovnom sustavu. Svakom postojećem obrazovnom programu će se prema klasifikaciji NSKO dodijeliti jedinstvena šifra, po kojoj će uvijek biti prepoznatljiv bez obzira na različite nazive. Svakom budućem obrazovnom programu trebat će pri izdavanju dozvole za provođenje uvijek odrediti i šifru klasifikacije NSKO, koju treba unijeti u svaki dokument o završenom obrazovanju (uvjerenje, svjedodžba, diploma i slično). Podaci o postignutoj školskoj spremi u popisu stanovništva trebaju se, prema preporuci UNESCO-a, prikupljati i prikazivati prema klasifikaciji ISCED '97, a klasifikacija NSKO je potpuno usklađena s njom. Klasifikacija NSKO se također treba primjenjivati na ankete, posebno na Anketu o radnoj snazi, te pri registraciji nezaposlenih.

Na međunarodnom nivou sustav obrazovanja Republike Hrvatske bit će jednoznačno usporediv sa sustavima obrazovanja drugih država.

5.3. Pravila razvrstavanja obrazovnih programa prema klasifikaciji NSKO

Svakom obrazovnom programu jednoznačno se određuje položaj obrazovanja i obrazovna skupina. Ove dvije varijable predstavljene su nezavisnim sustavom šifara, koji zajedno određuju šifru obrazovnog programa prema klasifikaciji NSKO. Prema sadašnjem stanju u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske i razvijenosti klasifikacije NSKO svakom obrazovnom programu pripada jedna šifra, ali više obrazovnih podskupina i predmeta, odnosno struka i smjerova studija, može imati istu NSKO šifru.

6. UKRIŽENE VARIJABLE

Obrazovni programi razvrstani su prema ukriženim varijablama »položaj obrazovanja« i »obrazovna skupina«. Svaki obrazovni program može biti razvrstan u samo jedno polje određeno ovim dvjema varijablama. Iako su varijable nezavisne, jasno je da ne postoje programi za sva polja koja mogu nastati ukriženjem svih kategorija varijabli »položaj obrazovanja« i »obrazovna skupina«.

6.1. Prva varijabla – položaj obrazovanja

Varijabla položaj obrazovanja složena je od više dimenzija pojedinog obrazovnog programa. Položaj obrazovanja određen je sa šest dimenzija. U okviru prve varijable svaka dimenzija predstavljena je jednom znamenkom. Za razliku od ukriženih varijabli koje su međusobno nezavisne, dimenzije unutar varijable položaj obrazovanja u raznim su stupnjevima zavisnosti. U daljnjem tekstu one će biti detaljno razrađene za svaku dimenziju zasebno. Dimenzije varijable položaj obrazovanja jesu:

Dimenzija	Pozicija unutar varijable »položaj obrazovanja«
Razina	prva znamenka
Podrazina	druga znamenka
Trajanje	treća znamenka
Usmjerenje	četvrta znamenka
Stupanj višeg i visokog obrazovanja	peta znamenka
Usporedni program	šesta znamenka

Svaka od ovih dimenzija bit će posebno obrađena u daljnjem tekstu, kao i njihova međusobna zavisnost.

6.1.1. RAZINE OBRAZOVANJA

Dimenziji »razina obrazovanja« svrha je prikazati stupnjevitost obrazovnog sustava. Prva znamenka u šifarskom sustavu predstavlja razinu. Obrazovni sustav sastavljen je od nekoliko grupa programa, koji se u prvom redu razlikuju po složenosti sadržaja obrazovanja i stupnju znanja i vještina koji se zahtijevaju od polaznika. Iako ovaj način razvrstavanja obrazovnih programa ima karakter »ljestava«, taj se pojam ne smije shvatiti doslovno. Uvijek postoji mogućnost preskakanja

pojedinih razina kao i vodoravne komunikacije unutar iste razine.

Razina obrazovanja kao pojam osniva se na činjenici da su obrazovni programi koji čine nacionalni sustav obrazovanja grupirani u određene skupine koje općenito odgovaraju istoj razini ukupnog obrazovanja, postignutim vještinama i sposobnostima. Razine obrazovanja predstavljaju zapravo opće korake napredovanja u obrazovanju od najosnovnijih na početnim razinama do najsloženijih na najvišim.

6.1.1.1. Struktura obrazovnog sustava i razine obrazovanja u klasifikaciji NSKO:

Klasifikacija NSKO predviđa sedam razina obrazovanja, koje su označene brojkama 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6. Obrazovni programi razvrstani su u klasifikaciji NSKO također u tih sedam razina obrazovanja.

Obrazovni sustav	Razine obrazovanja
Predškolsko obrazovanje (dječji vrtić, predškola)	0
Osnovno obrazovanje (niži razredi)	1
Osnovno obrazovanje (viši razredi)	2
Srednje obrazovanje	3
Obrazovanje nakon srednjeg koje nije ni više ni visoko	4
Više i visoko obrazovanje, magisterij	5
Doktorat	6

6.1.2. PODRAZINE OBRAZOVANJA

Razine obrazovanje dijele se na podrazine. Druga znamenka u šifarskom sustavu predstavlja podrazinu. Podrazine se određuju prema cilju, odnosno sadržaju obrazovnih programa. Cilj obrazovnog programa može biti: nastavak školovanja na višoj razini bez ograničenja (oznaka 1), nastavak školovanja na višoj razini s nekim ograničenjima (oznaka 2) ili isključivo priprema za tržište rada (oznaka 3).

Razvrstavanje u podrazine primjenjuje se na razine 2, 3, 4 i 5.

6.1.2.1. Usporedivost klasifikacija NSKO i ISCED ž97 u pogledu razina i podrazina obrazovanja

Razine i podrazine obrazovanja u klasifikaciji NSKO odgovaraju u potpunosti razinama i podrazinama u klasifikaciji ISCED '97.

Kriteriji za određivanje razine i podrazine obrazovnog programa u klasifikaciji NSKO odgovaraju kriterijima za određivanje razina i podrazina, koje propisuje klasifikacija ISCED '97.

Dakle, prve dvije znamenke šifre obrazovnog programa u klasifikaciji NSKO odgovaraju oznakama za razinu i podrazinu u klasifikaciji ISCED '97. Dodatne dimenzije koje određuje klasifikacija ISCED '97 unutar pojedinih razina i podrazina upotrijebljene su u klasifikaciji NSKO za pobliže određivanje pojedinih programa i dodane su u šifarsku oznaku. Na taj način klasifikacija NSKO je usporediva s klasifikacijom ISCED '97 pa se u svakom času svaki obrazovni program koji je razvrstan po klasifikaciji NSKO, može razvrstati i po klasifikaciji ISCED '97.

6.1.3. TRAJANJE OBRAZOVNIH PROGRAMA

Svi obrazovni programi imaju određeno vrijeme u kojem se izvode, pa se vremenski raspon između početka i završetka zove trajanje obrazovnog programa. Jedinica za mjerenje trajanja obrazovnog programa jest godina (iznimno 6 mjeseci).

Treća znamenka u šifarskom sustavu predstavlja trajanje obrazovnog programa kada je različita od 9. Kada je jednaka 9, znači da je trajanje obrazovnog programa irelevantno, neodređeno ili

nepoznato. Budući da je u razinu 5 izravno uključen poslijediplomski studij, njegovo trajanje određuje se od početka obrazovanja na razini 5. Tako će, na primjer, trajanje dvogodišnjeg programa poslijediplomskog studija koji se nastavlja na četverogodišnji dodiplomski biti šifrirano sa 6 (4 godine dodiplomskog studija + 2 godine poslijediplomskog), a program također dvogodišnjeg poslijediplomskog studija koji se nastavlja na primjer na studij medicine bit će šifriran s 8 (6 godina dodiplomskog studija + 2 godine poslijediplomskog).

6.1.4. USMJERENJE OBRAZOVNIH PROGRAMA

Od razine 2 obrazovni programi dijele se prema sadržaju i cilju na ova usmjerenja: opće obrazovanje (oznaka 1), pripremno strukovno i pripremno tehničko obrazovanje (oznaka 2) i strukovno i tehničko obrazovanje (oznaka 3).

Četvrta znamenka u šifarskom sustavu predstavlja usmjerenje programa. Razvrstavanje po usmjerenju primjenjuje se na razine 2, 3 i 4. Obrazovni programi razina 5 i 6 prema svojoj namjeni osposobljavaju polaznika za tržište rada, ali i za daljnje razvijanje i upotpunjavanje znanja, pa se ne mogu razvrstati prema usmjerenjima, te je četvrta znamenka jednaka 0.

6.1.4.1. Opće obrazovanje

U ovo usmjerenje razvrstavaju se obrazovni programi čiji je sadržaj prvenstveno oblikovan tako da polaznici prodube i prošire znanje iz različitih predmeta, u svrhu osposobljavanja za uspješan nastavak školovanja.

6.1.4.2. Pripremno strukovno i pripremno tehničko obrazovanje

U ovo usmjerenje razvrstavaju se obrazovni programi, čiji je glavni cilj da polaznike pripremi za strukovne i tehničke obrazovne programe. Sami po sebi ti programi još ne osposobljavaju za zanimanja. Da bi program bio razvrstan u ovo usmjerenje mora imati najmanje 25% strukovnog ili tehničkog sadržaja.

6.1.4.3. Strukovno i tehničko obrazovanje

U ovo usmjerenje razvrstavaju se obrazovni programi čiji je glavni cilj da polaznici postignu praktično znanje i vještine potrebne za određeno zvanje ili zanimanje. Ti obrazovni programi pripremaju polaznike za tržište rada na koje ulaze sa strukovnom kvalifikacijom. Ovi programi osim strukovne kvalifikacije mogu pripremati i za nastavak školovanja na istoj ili višoj razini.

6.1.5. STUPANJ OBRAZOVANJA

Budući da su u razinu 5 uključeni stručni i sveučilišni dodiplomski i poslijediplomski studiji, bilo je nužno radi njihova razlikovanja uvesti stupanj obrazovanja kao dimenziju karakterističnu samo za razinu NSKO 5.

Peta znamenka u šifarskom sustavu na razini 5 predstavlja stupanj studija. Za sve druge razine peta znamenka je 0.

6.1.6. USPOREDNI PROGRAMI

U obrazovnom sustavu Republike Hrvatske postoje unutar istog obrazovnog programa različiti načini njegove provedbe, već prema tome kojoj su populaciji namijenjeni. Tako, naprimjer opći program osnovnog obrazovanja izvodi se i na jezicima nacionalnih manjina ili je prilagođen odraslima, djeci s teškoćama u razvoju i slično. Ovi usporedni programi mogu se teoretski pojaviti na svakoj razini. Broj mogućih usporednih programa nije ograničen.

Šesta znamenka šifarskog sustava predstavlja oznaku vrste usporednog programa i odvaja se od ostalog dijela šifre oznakom »;«. Kod obrazovnih programa koji nisu usporedni šesta se znamenka izostavlja.

Usporedni obrazovni programi koji su uključeni u sustav obrazovanja Republike Hrvatske jesu:

1. programi za pripadnike nacionalnih manjina koji se ostvaruju na razinama 0, 1, 2 i 3 onda kada za to postoje zakonom propisani uvjeti. Odgojno-obrazovni rad u tim programima može se u cijelosti ili djelomično (samo u nacionalnoj grupi predmeta) ostvarivati na jeziku etničke ili nacionalne zajednice ili manjine u Republici Hrvatskoj;

2. programi za odrasle na razinama 1, 2 i 3 programi su formalnog obrazovanja za redovite učenike i studente prilagođeni sadržajno, metodički i organizacijski osobama starijim od 15 godina koje nisu uključene u programe formalnog obrazovanja, a odgovaraju njihovim obilježjima glede

predznanja, radnih i životnih iskustava te zaposlenosti;

3. programi dualnog (dvojnog) sustava programi su obrazovanja za obrte. Osnovna karakteristika tih programa jest odvojenost opće obrazovnog od stručno-teorijskog i praktičnog dijela programa naukovanja. Završetak naukovanja postiže se polaganjem pomoćničkog ispita bez općeobrazovnog dijela nastavnog plana. Završavanjem općeobrazovnog dijela nastavnog plana stječe se pravo polaganja završnog ispita, nakon čega se stječe srednja stručna sprema. Obrazovanje se ostvaruje u školi i obrtničkoj radionici: praktični dio programa naukovanja izvodi se u obrtničkoj radionici ili obrtničkoj školi, a stručno-teorijski dio naukovanja i opće obrazovni dio programa izvode srednje škole;

4. programi za djecu i mladež s teškoćama u razvoju jesu programi prilagođeni djeci i mladeži s većim teškoćama u razvoju. Ovi programi postoje na razinama 0, 1, 2 i 3 i paralelni su s redovitim programima na tim razinama;

5. programi obrazovanja na stranim jezicima na razinama 0, 1, 2 i 3 jesu bilingvalni te se dio nastave izvodi se na stranom jeziku;

6. međunarodni program obrazovanja program je gimnazijskog obrazovanja koji polaznicima omogućava stjecanje međunarodne mature;

7. programi za obrt jesu programi za obrtnička zanimanja po modelu obrazovanja u srednjoj strukovnoj školi.

6.1.7. KRITERIJI RAZVRSTAVANJA OBRAZOVNIH PROGRAMA U RAZINE I PODRAZINE

6.1.7.1. Razina 0 – predškolsko obrazovanje

Ova razina obuhvaća obrazovne programe koji su predviđeni za malu djecu i predstavljaju prvi korak u organiziranom obrazovanju. Ti programi predstavljaju vezu između odgoja i obrazovanja u kući i obitelji i školskog obrazovanja. Svrha je obrazovnih programa na razini 0 pripremanje djece za obrazovanje na razini 1.

6.1.7.1.1. Kriteriji razvrstavanja obrazovnih programa u razinu 0

Da bi obrazovni program bio razvrstan u razinu 0, mora zadovoljavati ove kriterije:

- a) mora biti odobren od Ministarstva prosvjete i športa, uz suglasnost drugih nadležnih Ministarstava, kao program predškolskog obrazovanja,
- b) mora biti provođen u dječjim vrtićima ili osnovnim školama koje imaju odobrenje Ministarstva prosvjete i športa za provođenje tih programa,
- c) minimalna dob djece uključene u program mora biti tri godine,
- d) gornja dobna granica djece je osam godina,
- e) osoblje koje provodi obrazovni program mora imati kvalifikaciju predviđenu zakonom.

Obrazovni programi razine 0 ne dijele se na podrazine.

Bez obzira na stupanj razvoja polaznika i na sadržaj programa, obrazovanje odraslih je isključeno iz razine 0.

ad a)

Svaki program mora dobiti odobrenje od Ministarstva prosvjete i športa, tj. mora biti registriran u tom ministarstvu i treba postojati dokument koji odobrava rad po tom programu. Grupe djece predškolske dobi koje rade po programima koji nemaju navedeno odobrenje ne mogu se ubrojiti u obrazovanje.

Primjer: Mjesna knjižnica organizira dva puta tjedno upoznavanje dječje literature za grupu predškolske djece. Budući da takav program nije odobren od Ministarstva prosvjete i športa kao program predškolskog obrazovanja, ne može biti uključen u sustav, iako njegovo izvođenje materijalno podupire rečeno ministarstvo zajedno s Ministarstvom kulture.

ad b)

Ustanova ili fizička osoba koja provodi obrazovne programe mora imati odobrenje Ministarstva prosvjete i športa za provođenje programa predškolskog obrazovanja. Dječje grupe organizirane od neovlaštenog voditelja (privatne, vjerske i slične grupe) ne mogu biti ubrojene u obrazovanje.

Primjer: Mjesna samouprava organizirala je grupni rad s djecom kao pripremu za školu. Rad s djecom provode dvije umirovljene učiteljice držeći se propisanog programa za »malu školu«. Budući da mjesna samouprava nije ovlaštena za provođenje predškolskog odgoja od strane Ministarstva prosvjete i športa, taj program ne može biti uključen u obrazovni sustav, pa niti razvrstan u razinu 0.

ad c)

Iako su djeca uključena u dječje ustanove već u dobi od jedne godine (iznimno šest mjeseci), i s njima u dijelu vremena rade i odgojitelji, smatra se da obrazovanje, onako kako je definirano u odjeljku 2., može uključivati djecu tek od tri godine starosti.

Primjer: Prema Zakonu o predškolskom odgoju i naobrazbi ne postoje više dječje jaslice za djecu mlađu od tri godine odvojeno od dječjih vrtića. Sva su djeca uključena u dječji vrtić s time da su podijeljena u grupe prema dobnim skupinama i psihičkoj zrelosti. U manjem mjestu u dječjem vrtiću ima premalo djece i prostora da bi djeca bila podijeljena u dvije grupe. Tako su u istoj grupi djeca od jedne do sedam godina. U tom slučaju samo program koji se provodi s dijelom djece starijom od tri godine može biti razvrstan u razinu 0.

ad d)

Budući da su programi predškolskog obrazovanja oblikovani da zadovolje potrebe djece predškolske dobi smatra se da je gornja dobná granica određena starošću djeteta kada započinje obvezatno osnovno obrazovanje. Prema tom kriteriju gornja bi dobná granica trebala biti sedam godina. Kako se povremeno događa da djeca krenu u prvi razred osnovne škole i poslije navršenih sedam godina, ova granica proširena je na osam da bi i oni bili obuhvaćeni.

Ukoliko su programi predškolskog odgoja predviđeni za djecu s teškoćama u razvoju, onda se ovaj kriterij zanemaruje i programi se ipak svrstavaju u razinu 0.

Primjer: U Zavodu za gluhu djecu odgojitelji rade na pripremi za školu s grupom gluhe i nagluhe djece u dobi od šest do deset godina. Dokle gluho ili nagluho dijete ne dosegne potrebnu razinu komunikacije s okolinom, ono nije spremno za školu, bez obzira na njegovu kronološku dob. Programi koji se u svrhu pripreme za školu provode s tom djecom mogu biti uključeni u programe predškolskog odgoja ili razinu 0, iako su djeca prešla dobnú granicu od osam godina.

ad e)

Prema Zakonu o predškolskom odgoju navedenom u odjeljku 3.1. ove Metodologije, odgojitelj predškolske djece mora imati stručnu spremu, koju je stekao studijem na odgovarajućem visokom učilištu u trajanju od najmanje dvije godine.

Primjer: U manjem mjestu postoji odgovarajući dječji vrtić, ali se za djecu brinu dvije medicinske sestre, koje nemaju odgovarajuću kvalifikaciju za odgojitelja u dječjem vrtiću. Program koji one provode s djecom za koju se brinu može biti razvrstan samo kao »briga o djeci« ali ne i kao predškolski odgoj tj. ne spada u razinu obrazovanja 0.

6.1.7.2. Razina 1 - niži razredi osnovne škole

Iako je u hrvatskom obrazovnom sustavu osnovno obrazovanje jedinstveno i traje osam godina, ipak su jasno vidljiva dva dijela toga obrazovanja: niži i viši, koji se razvrstavaju u dvije razine. Takova podjela korisna je za prikupljanje i prikazivanje podataka na nacionalnom nivou, budući da se pojam »osnovna škola« mijenjao od četverogodišnje (u prvoj polovici prošlog stoljeća), preko šestogodišnje i sedmogodišnje u 40-im i 50-im godinama do sadašnje osmogodišnje. U budućnosti reforma obrazovnog sustava u RH predviđa produljenje obveznog školovanja na devet ili deset godina. Također postoje slučajevi završene »nepotpune osnovne škole« posebno kod starijih osoba, što obično znači 4 niža razreda osnovne škole. U slučaju kada se klasifikaciju NSKO primjenjuje u popisu stanovništva ili anketi radne snage, mogućnost podjele obrazovnog programa osnovne škole u dvije razine vrlo je korisna i doprinosi boljem predstavljanju obrazovne strukture.

6.1.7.2.1. Kriteriji razvrstavanja obrazovnih programa u razinu 1

Da bi obrazovni program bio razvrstan u razinu 1, mora zadovoljavati ove kriterije:

- a) mora biti odobren od Ministarstva prosvjete i športa,
- b) obuhvaća niže razrede obvezne osnovne škole,
- c) obvezno školovanja počinje programima razine 1,

d) namijenjen je početku sustavnog učenja čitanja, pisanja i računanja,

e) mora biti provođen u školama ili ustanovama koje imaju odobrenje za rad od Ministarstva prosvjete i športa,

f) učitelji moraju imati najmanje završeno obrazovanje razine NSKO 5.2. prvog stupnja, tj. više obrazovanje ili stručni studij.

Obrazovni programi razine 1 ne dijele se na podrazine.

ad a) i e)

Svaki program mora dobiti odobrenje od Ministarstva prosvjete i športa, tj. mora biti registriran u tom ministarstvu i treba postojati dokument koji odobrava rad po tom programu.

Primjer: Program Montessori škole ima poseban metodički pristup učenju, ali sadržaj programa odobren je od Ministarstva prosvjete i športa, a i škola kao ustanova ima odobrenje za rad od spomenutog ministarstva, pa je prema tome razvrstan u razinu 1.

ad c)

Program kojim počinje obvezno školovanje razvrstava se u razinu 1.

Primjer: Početni programi obveznog školovanja za učenike s teškoćama u razvoju imaju sadržaj koji se bitno razlikuje od uobičajenih programa početnog obrazovanja, ali, budući da s njima počinje obvezno školovanje, razvrstavaju se u razinu 1.

ad d)

Program je namijenjen početku sustavnog učenja čitanja, pisanja i računanja.

Primjer: Škola za odrasle između ostalog provodi nastavu sustavnog učenja čitanja, pisanja i računanja za odrasle osobe koje nisu završile prva četiri razreda osnovne škole. Takovi programi razvrstavaju se u razinu 1.

6.1.7.3. Razina 2 – viši razredi osnovne škole

Obrazovni programi na ovoj razini uglavnom su nastavak obrazovanja nakon razine 1.

Obrazovni programi razine 2 dijele se na tri podrazine i prema usmjerenju.

6.1.7.3.1. Kriteriji razvrstavanja obrazovnih programa u razinu 2

Da bi obrazovni program bio razvrstan u razinu 2, mora zadovoljavati ove kriterije:

a) mora biti odobren od Ministarstva prosvjete i športa,

b) obuhvaća više razrede obvezne osnovne škole,

c) nastavu izvode predmetni nastavnici,

d) završetak tih obrazovnih programa pruža minimalnu kvalifikaciju za tržište rada,

e) predmetni nastavnici moraju imati najmanje završeno obrazovanje razine NSKO 5.1. prvog stupnja, tj. sveučilišni studij.

6.1.7.3.2. Podjela obrazovnih programa razine 2

Obrazovni programi razine 2 dijele se u tri podrazine, pa tako unutar razine 2 postoje oznake NSKO 2.1. za razinu 2 i podrazinu 1, NSKO 2.2. za razinu 2 i podrazinu 2 i NSKO 2.3. za razinu 2 i podrazinu 3.

6.1.7.3.2.1. Podrazina NSKO 2.1.

Obrazovnim programima podrazine NSKO 2.1. cilj je pripremiti polaznike za nastavak školovanja na razini 3 i to prvenstveno na NSKO 3.1. i NSKO 3.2.

Programi redovnog obrazovanja u višim razredima osnovne škole razvrstani su u NSKO 2.1. Također i programi osnovnog umjetničkog obrazovanja koji omogućavaju nastavak umjetničkog obrazovanja razvrstavaju se u ovu podrazinu.

6.1.7.3.2.2. Podrazina NSKO 2.2.

Obrazovnim programima podrazine NSKO 2.2. cilj je pripremiti polaznike za nastavak školovanja samo na podrazini NSKO 3.3.

6.1.7.3.2.3. Podrazina NSKO 2.3.

Obrazovnim programima podrazine NSKO 2.3. cilj je pripremiti polaznike za izravno uključivanje na tržište rada i nisu namijenjeni nastavku školovanja na višoj razini.

Programi podrazine NSKO 2.3. ne mogu imati opće usmjerenje.

6.1.7.4. Razina 3 - srednje obrazovanje

Obrazovni programi na ovoj razini nastavak su obrazovanja nakon razine 2.

Obrazovni programi razine 3 dijele se na tri podrazine i prema usmjerenju.

6.1.7.4.1. Kriteriji razvrstavanja obrazovnih programa u razinu 3

Da bi obrazovni program bio razvrstan u razinu 3, mora zadovoljavati ove kriterije:

a) mora biti odobren od Ministarstva prosvjete i športa, ili drugih nadležnih ministarstava uz suglasnost Ministarstva prosvjete i športa,

b) polaznik mora imati uspješno završeno školovanje na razini NSKO 2.1. tj. završeno obvezno osnovno obrazovanje,

c) nastavu izvode predmetni nastavnici, koji moraju imati završeno obrazovanje na razini NSKO 5.1., tj. završen sveučilišni studij,

d) priprema polaznike, već prema usmjerenju, za nastavak školovanja na višoj razini, za zanimanje i tržište rada ili jedno i drugo,

e) obrazovanje na ovoj razini nije obvezno,

f) traje najviše pet godina.

6.1.7.4.2. Podjela obrazovnih programa razine 3

Obrazovni programi razine NSKO 3 dijele se u tri podrazine, pa tako unutar razine 3 postoje oznake NSKO 3.1. za razinu 3 i podrazinu 1, NSKO 3.2. za razinu 3 i podrazinu 2 i NSKO 3.3. za razinu 3 i podrazinu 3.

6.1.7.4.2.1. Podrazina NSKO 3.1.

Obrazovnim programima podrazine NSKO 3.1. cilj je pripremiti polaznike za nastavak školovanja na razini 5.

Programi srednjeg obrazovanja u trajanju od najmanje četiri godine razvrstani su u NSKO 3.1. U podrazinu NSKO 3.1. razvrstavaju se obrazovni programi gimnazija te tehničkih i srodnih škola.

6.1.7.4.2.2. Podrazina NSKO 3.2.

Obrazovnim programima podrazine NSKO 3.2. cilj je pripremiti polaznike za nastavak školovanja samo na podrazini NSKO 5.2.

6.1.7.4.2.3. Podrazina NSKO 3.3.

Obrazovnim programima podrazine NSKO 3.3. cilj je pripremiti polaznike za uključivanje na tržište rada i nisu namijenjeni nastavku školovanja na razini 5.

Programi podrazine NSKO 3.3. ne mogu imati opće usmjerenje.

U podrazinu NSKO 3.3. razvrstavaju se obrazovni programi industrijskih i obrtničkih škola i ostali programi u trajanju kraćem od 4 godine.

6.1.7.5. Razina 4 – programi obrazovanja nakon srednjeg, koji nisu ni više ni visoko obrazovanje

Obrazovni programi na ovoj razini nalaze se u graničnom području između srednjeg i višeg i visokog obrazovanja. To su programi za koje polaznik mora imati završeno školovanje na razini 3, ali se ne mogu svrstati u razinu 5. Cilj im može biti pripremanje polaznika za upis na razinu 5 ili samo uključivanje na tržište rada. Obuhvaćeni su i programi za obrazovanje tijekom rada, kao naprimjer, tečajevi za rad na kompjutorima.

Obrazovni programi razine 4 dijele se na tri podrazine i prema usmjerenju.

6.1.7.5.1. Kriteriji razvrstavanja obrazovnih programa u razinu 4

Da bi obrazovni program bio razvrstan u razinu 4, mora zadovoljavati ove kriterije:

a) mora biti odobren od Ministarstva prosvjete i športa, ili drugih nadležnih ministarstava, uz suglasnost Ministarstva prosvjete i športa,

b) polaznik mora imati uspješno završeno obrazovanje na razini 3, bilo koje podrazine ili

usmjerenja u trajanju od najmanje tri godine,

c) sadržaj mora biti detaljniji, a primjene složenije nego na razini 3,

d) polaznici su u pravilu stariji od polaznika na razini 3,

e) obično traje šest mjeseci do dvije godine školovanja u punom radnom vremenu.

6.1.7.5.2. Podjela obrazovnih programa razine 4

Obrazovni programi razine 4 dijele se u tri podrazine, pa tako unutar razine 4 postoje oznake NSKO 4.1. za razinu 4 i podrazinu 1, NSKO 4.2. za razinu 4 i podrazinu 2 i NSKO 4.3. za razinu 4 i podrazinu 3.

6.1.7.5.2.1. Podrazina NSKO 4.1.

Podrazina NSKO 4.1. obuhvaća obrazovne programe koji pripremaju polaznike za nastavak školovanja na podrazini NSKO 5.1. To su uglavnom programi koji omogućuju polaznicima sa završenim obrazovanjem na podrazinama NSKO 3.2. i 3.3. da nastave školovanje na podrazini NSKO 5.1.

6.1.7.5.2.2. Podrazina NSKO 4.2.

Podrazina NSKO 4.2. obuhvaća obrazovne programe koji pripremaju polaznike za nastavak školovanja na podrazini NSKO 5.2. To su uglavnom programi koji omogućuju polaznicima sa završenim obrazovanjem na podrazini NSKO 3.3. da nastave školovanje na podrazini NSKO 5.2.

6.1.7.5.2.3. Podrazina NSKO 4.3.

Podrazina NSKO 4.3. obuhvaća obrazovne programe koji pripremaju polaznike za tržište rada i nisu namijenjeni nastavku školovanja na razini 5.

6.1.7.6. Razina 5 – više i visoko dodiplomsko i poslijediplomsko obrazovanje

Za pristup u programe razine 5 potrebno je uspješno završiti jedan od programa podrazine NSKO 3.1., NSKO 3.2. ili NSKO 4.1. Obrazovni programi koji su organizirani i izvode se na visokim učilištima uključeni su u razinu 5.

Obrazovni programi razine 5 dijele se na dvije podrazine i pet stupnjeva.

6.1.7.6.1. Kriteriji razvrstavanja obrazovnih programa u razinu 5

Da bi obrazovni program bio razvrstan u razinu 5, mora zadovoljavati ove kriterije:

a) mora biti odobren od Ministarstva znanosti i tehnologije, kao program dodiplomskog i poslijediplomskog studija,

b) polaznik mora imati uspješno završeno školovanje na podrazini NSKO 3.1., NSKO 4.1. ili iznimno NSKO 3.2., tj. završeno srednje obrazovanje u trajanju od četiri godine,

c) nastava je organizirana na visokim učilištima koja imaju odobrenje Ministarstva znanosti i tehnologije za tu razinu obrazovne djelatnosti,

d) mora trajati najmanje dvije godine, od početka razine 5.

6.1.7.6.2. Podjela obrazovnih programa razine 5

Obrazovni programi razine 5 dijele se u dvije podrazine, pa tako unutar razine 5 postoje oznake NSKO 5.1. za razinu 5 i podrazinu 1, NSKO 5.2. za razinu 5 i podrazinu 2.

6.1.7.6.2.1. Podrazina NSKO 5.1.

Podrazina NSKO 5.1. obuhvaća obrazovne programe, koji osim što daju dovoljno teoretskog znanja za zvanja visokih stručnjaka, pripremaju i za nastavak studija do magisterija. Programi podrazine NSKO 5.1. izvode se na visokim učilištima koja imaju odobrenje Ministarstva znanosti i tehnologije za izvođenje sveučilišnih odnosno postdiplomskih studija.

Podrazina NSKO 5.1. obuhvaća programe sveučilišnog studija u trajanju od četiri do šest godina i postdiplomski studij za magistra specijalista i magistra znanosti.

6.1.7.6.2.2. Podrazina NSKO 5.2.

Obrazovni programi podrazine NSKO 5.2. obuhvaćaju obrazovne programe koji daju pretežno praktična znanja potrebna za zanimanja inženjera, ekonomista i sličnih stručnjaka. Njihov cilj je

pripremanje polaznika za ulazak na tržište rada s odgovarajućom kvalifikacijom.

U podrazinu NSKO 5.2. razvrstavaju se obrazovni programi stručnih studija.

6.1.7.6.3. Stupnjevi unutar podrazina NSKO 5.1. i NSKO 5.2.

Razina 5 obuhvaća velik broj različitih programa. Ti se programi osim po sadržaju i krajnjem cilju razlikuju i po trajanju i namjeni. Radi boljeg razvrstavanja obrazovnih programa obuhvaćenih podrazinama NSKO 5.1. i NSKO 5.2., programi se unutar podrazina dijele prema stupnju. Stupnjevi se označavaju brojkama 1, 2, 3, 4 i 5.

6.1.7.6.3.1. Stupnjevi unutar podrazine NSKO 5.1.

Budući da podrazina NSKO 5.1. obuhvaća sveučilišne studije u trajanju od četiri, pet i šest godina, te poslijediplomske studije za magistra specijalista i magistra znanosti, potrebno je uvesti potpodjelu na stupnjeve.

6.1.7.6.3.1.1. Prvi stupanj podrazine NSKO 5.1.

Dodiplomski sveučilišni studij obuhvaćen je prvim stupnjem podrazine NSKO 5.1. bez obzira na trajanje u godinama, zato što trajanje obrazovanja na sveučilišnom studiju ne mijenja postignutu kvalifikaciju. Oznaka za prvi stupanj je 1 i to je peta znamenka šifre obrazovnog programa.

6.1.7.6.3.1.2. Drugi stupanj podrazine NSKO 5.1.

Obrazovni programi organizirani na visokim učilištima za diplomirane studente sveučilišnih studija, a u svrhu postizanja stupnja magistra specijalista razvrstavaju se u drugi stupanj podrazine NSKO 5.1. Oznaka za drugi stupanj je 2 i to je peta znamenka šifre obrazovnog programa.

6.1.7.6.3.1.3. Treći stupanj podrazine NSKO 5.1.

Obrazovni programi organizirani na visokim učilištima za diplomirane studente sveučilišnih studija, a u svrhu postizanja stupnja magistra znanosti, razvrstavaju se u istraživački stupanj podrazine NSKO 5.1. i nose oznaku 3. Oznaka za treći stupanj je 3 i to je peta znamenka šifre obrazovnog programa.

6.1.7.6.3.2. Stupnjevi unutar podrazine NSKO 5.2.

Budući da podrazina NSKO 5.2. obuhvaća stručne dodiplomske i stručne poslijediplomske studije, potrebno je uvesti potpodjelu na stupnjeve.

6.1.7.6.3.2.1. Prvi stupanj podrazine NSKO 5.2.

Dodiplomski stručni studiji obuhvaćeni su prvim stupnjem podrazine NSKO 5.2. Oznaka za taj stupanj je 4 i to je peta znamenka šifre obrazovnog programa.

6.1.7.6.3.2.2. Drugi stupanj podrazine NSKO 5.2.

Poslijediplomski stručni studiji obuhvaćeni su drugim stupnjem podrazine NSKO 5.2. Oznaka za taj stupanj je 5 i to je peta znamenka šifre obrazovnog programa.

6.1.7.6.4. Razvrstavanje programa u razini 5 - pregled

Programi u razini 5 razvrstavaju se najprije prema sadržaju, namjeni i mogućem nastavku obrazovanja na višoj razini, na podrazine i to sveučilišni studiji u podrazinu NSKO 5.1., a stručni studiji u podrazinu NSKO 5.2.

Zatim se obrazovni programi razvrstani u podrazine dalje razvrstavaju na stupnjeve i to:

a) Obrazovni programi razvrstani u podrazinu NSKO 5.1. dalje se dijele na prvi stupanj (dodiplomski studij), drugi stupanj (studij za magistra specijalista) i istraživački stupanj (studij za magistra znanosti).

b) Programi razvrstani u podrazinu NSKO 5.2. razvrstavaju se u prvi stupanj (dodiplomski studiji) i drugi stupanj (poslijediplomski studiji).

Razina 5	
Podrazina NSKO 5.1 Sveučilišni studij	Podrazina NSKO 5.2 Stručni studij

1. stupanj	2. stupanj	3. stupanj	1. stupanj	2. stupanj
dodiplomski studij	Poslijediplomski studij za magistra specijalista	Poslijediplomski studij za magistra znanosti	dodiplomski studij	poslijediplomski studij

6.1.7.7. Razina 6 - doktorat znanosti

U razinu 6 razvrstavaju se obrazovni programi visokog istraživačkog i znanstvenog stupnja, tj. programi za stjecanje doktorata znanosti.

6.1.7.7.1. Kriteriji razvrstavanja obrazovnih programa u razinu 6

Da bi obrazovni program bio razvrstan u razinu 6, mora zadovoljavati ove kriterije:

- a) visoko učilište na kojem je organiziran mora imati odobrenje Ministarstva znanosti i tehnologije za tu razinu obrazovne djelatnosti,
- b) obranu disertacije, dovoljno kvalitetne za publiciranje, koja je rezultat originalnog istraživanja i predstavlja značajan znanstveni doprinos znanju općenito,
- c) pripremanje osoba koje su ga završile za profesore na visokim učilištima, koja izvode obrazovne programe podrazine NSKO 5.1. i za istraživače u javnim institutima, industriji i sl.

Razina NSKO 6 nema daljnje podjele.

6.2. Druga varijabla: obrazovne skupine

Druga varijabla u Nacionalnoj standardnoj klasifikaciji obrazovanja (NSKO) naziva se »obrazovna skupina«. Ona predstavlja niz od 25 obrazovnih skupina grupiranih u devet obrazovnih područja. Ova se podjela, radi međunarodne usporedivosti, temelji na podjeli navedenoj u klasifikaciji ISCED ž97. Drugim riječima, obrazovna područja sastoje se od obrazovnih skupina, a obuhvaćaju one skupine koje su srodne po svom sadržaju.

Postojeće navođenje obrazovnih podskupina i obrazovnih predmeta unutar svake od 25 obrazovnih skupina nije iscrpno niti konačno, već u sadašnjoj fazi služi samo kao putokaz za klasificiranje pojedinih obrazovnih profila u obrazovne skupine (25 kategorija) koje su za sada jedine čvrsto definirane. Naravno da je u sljedećoj fazi razvoja ove klasifikacije potrebno nastaviti stručni rad preciznije raščlanjujući i definirajući elemente na nivou nižem od obrazovnih skupina. Tada će biti moguće, a uz uključivanje iskustva drugih država i međunarodnih organizacija (UNESCO), razviti šifarski sustav sve do obrazovnih predmeta, pa će svi elementi obrazovanja biti predstavljeni ovim sustavom, koji će biti transparentan kako za domaće tako i za međunarodne potrebe.

Dalje, treba istaći da je UNESCO, a time i države članice, zadržao pravo da u skladu s eventualnim novonastalim potrebama potakne dodavanje novih obrazovnih skupina, obrazovnih podskupina i obrazovnih predmeta.

Također je potrebno napomenuti da UNESCO još nije razradio šifarski sustav više od obrazovnih skupina tj. dvoznamenkastog sustava.

Zbog spomenutog još nedovršenog posla grupe eksperata UNESCO-a na razradi nižih nivoa obrazovnih skupina, za sada će se i ova Nacionalna standardna klasifikacija obrazovanja morati zadovoljiti razvrstavanjem obrazovnih podskupina i pojedinih predmeta samo do nivoa obrazovne skupine. Međutim, ovaj će složeni sustav i njegova primjena u praksi dati dovoljno elemenata za buduću, daljnju i detaljnu razradu kako za domaće potrebe tako i za potrebe kompatibilnosti statistike obrazovanja rješenjima UNESCO-a tj. cjelokupne međunarodne zajednice.

Druga varijabla, tj. obrazovna skupina, šifrira se jednom od dvadeset i pet dvoznamenkastih šifara.

U okviru međunarodnih operativnih pravila razvrstavanja preporuča se međudisciplinarnu ili multidisciplinarnu programe razvrsti prema pretežnosti, tj. u onu obrazovnu skupinu na koju daci ili studenti troše najveći dio vremena.

6.2.1. USPOREDIVOST KLASIFIKACIJA NSKO I ISCED Ž97 U POGLEDU OBRAZOVNIH PODRUČJA I SKUPINA

Obrazovna područja i obrazovne skupine u klasifikaciji NSKO odgovaraju onima iz klasifikacije

ISCED ž97. Zbog želje za što boljom međunarodnom usporedivošću podataka, za sada je i klasifikacija NSKO određena do nivoa obrazovnih skupina.

6.2.2. STRUKTURA DRUGE VARIJABLE - PREGLED

Cjelokupna struktura druge varijable izgleda ovako:

- ⇒ obrazovna područja (npr. Zdravstvo i socijalna skrb),
  - ⇒ obrazovne skupine (npr. zdravstvo),
    - ⇒ obrazovne podskupine (npr. zubarske usluge),
      - ⇒ obrazovni predmeti (npr. odontologija).

Za ilustraciju, primjer obrazovnog područja broj 7:

7. Zdravstvo i socijalna skrb

obuhvaća dvije obrazovne skupine:

72. Zdravstvo,

76. Usluge socijalne skrbi,

s pripadajućim obrazovnim podskupinama:

72. Zdravstvo

Medicina

Medicinske usluge

Njegovateljstvo

Stomatologija

Zubarske usluge

76. Usluge socijalne skrbi

Socijalna skrb

Socijalni rad.

Obrazovne podskupine dalje se dijele na obrazovne predmete:

72. Zdravstvo

Medicina: anatomija, epidemiologija, citologija, fiziologija, imunologija i imunoematologija, patologija, anesteziologija, pedijatrija, porodiljstvo i ginekologija, interna medicina, kirurgija, neurologija, psihijatrija, radiologija, oftalmologija;

Medicinske usluge: javne medicinske usluge, higijena, farmacija, farmakologija;

Njegovateljstvo: medicinske sestre i primalje;

Stomatologija

Zubarske usluge: zubarski pomoćnici, zubarski higijeničari, zubarski laboratorijski tehničari, odontologija.

76. Usluge socijalne skrbi

Socijalna skrb: skrb o invalidima, skrb o djeci, skrb i usluge za mladež, skrb i usluge za starije osobe;

Socijalni rad: savjetovališta, usluge socijalne skrbi drugdje nespomenute.

6.2.3. Sustav obrazovnih područja, skupina i predmeta

Napomena: Većina obrazovnih skupina podijeljena je samo na obrazovne podskupine, a samo manji broj obrazovnih podskupina i na obrazovne predmete.

0 OPĆI PROGRAMI

01 Osnovni programi

osnovni opći programi predškolskog, osnovnog, srednjeg obrazovanja itd.

08 Programi za opismenjavanje

jednostavno i funkcionalno opismenjavanje i temeljno učenje brojeva

09 Osobni razvoj

poboljšanje osobnih sposobnosti: mogućnosti odnosa s ljudima, sposobnost pamćenja,

organizacija osobnog života, programi za snalaženje u životu i dr.

1 OBRAZOVANJE

14 Obrazovanje učitelja i znanost o obrazovanju

obrazovanje odgajatelja i učitelja: za predškolski odgoj, vrtiće, osnovnu školu, škole za zanimanje, praktičnu nastavu, predmete općeg obrazovanja, obrazovanje odraslih i učitelja za djecu s teškoćama u razvoju, opći i posebni programi za obrazovanje učitelja;

znanost o obrazovanju: razvoj nastavnih programa za opće predmete i za predmete za zanimanja; pedagoško ocjenjivanje, ispitivanje i mjerenje, pedagoška istraživanja i drugo iz područja znanosti o obrazovanju.

2 HUMANISTIČKE ZNANOSTI I UMJETNOST

21 Umjetnost

likovna umjetnost: crtanje, slikanje, kiparstvo;

izvođačka umjetnost: glazba, drama, ples i balet, cirkus;

grafička i audiovizualna umjetnost: fotografija, filmska umjetnost, glazbena produkcija, radio i TV produkcija, tisak i izdavaštvo;

dizajn;

umjetničko zanatstvo.

22 Humanističke znanosti

teologija i vjera;

strani jezici i kulture: živi i "mrtvi" jezici i pripadajuća književnost, kulturološke analize;

materinji jezik i pripadajuća književnost;

ostala humanistička područja: prevođenje, lingvistika, komparativna književnost, povijest, arheologija, filozofija, etika.

3 DRUŠTVENE ZNANOSTI, POSLOVANJE I PRAVO

31 Društvene znanosti

ekonomija, povijest ekonomije, političke znanosti, sociologija, demografija, antropologija (osim fizikalne antropologije), etnologija, futurologija, psihologija, geografija (osim fizikalne geografije), studije o ratu i miru, ljudska prava.

32 Novinarstvo i informacije

novinarstvo, knjižničarstvo kao struka i znanost; stručnjaci u muzejima i sličnim pohraništima; dokumentacijske tehnike; arhivske znanosti.

34 Poslovanje i administracija

trgovina, marketing, prodaja, odnosi s javnošću, poslovanje s nekretninama; financije, bankarstvo, osiguranje, analiza ulaganja; računovodstvo, revizija, knjigovodstvo; menadžment, javna uprava, institucijska administracija, kadrovski poslovi; tajnički i uredski poslovi.

38 Pravo

sudstvo, javni bilježnici, pravo (opće, međunarodno, radno, pomorsko, itd.), pravosuđe, povijest prava.

4 PRIRODNE ZNANOSTI

42 Biološke znanosti

biologija, botanika, bakteriologija, toksikologija, mikrobiologija, zoologija, entomologija, ornitologija, genetika, biokemija, biofizika, druge srodne znanosti – osim kliničkih i veterinarskih znanosti.

44 Fizikalne znanosti

astronomija i znanost o svemiru, fizika i drugi srodni sadržaji, kemija i drugi srodni sadržaji, geologija, geofizika, mineralogija, fizikalna antropologija, fizikalna geografija i druge znanosti o zemlji, meteorologija i druge znanosti o atmosferi uključujući istraživanja klime, znanost o moru, vulkanologija, paleoekologija.

46 Matematika i statistika

matematika, istraživanje operatora, numerička analiza, aktuarska znanost, statistika i druga srodna područja.

48 Računarstvo

računarske znanosti: projektiranje sustava, programiranje, obrada podataka, mreže, operativni sustavi – samo razvoj softvera (razvoj hardvera treba svrstati pod inženjerstvo).

5 INŽENJERSTVO, PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA I GRAĐEVINARSTVO

52 Inženjerstvo i inženjerski obrti

tehničko crtanje, mehanika, strojarstvo, metalurgija, električarstvo, elektronika, telekomunikacije, energetska i kemijska inženjerstva, kontrola i održavanje vozila.

54 Prerađivačka industrija i obrada

prerada hrane i pića, tekstila, odjeće, obuće, kože, sirovina (drva, papira, plastike, stakla itd), rudarstvo i kamenolomi.

58 Arhitektura i građevinarstvo

arhitektura i urbanizam: građevinska arhitektura, planiranje prostora, urbanizam, kartografija; građevinarstvo: visokogradnja, niskogradnja.

6 POLJOPRIVREDA

62 Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo

poljoprivreda, proizvodnja žitarica i stoke, agronomija, uzgoj stoke, hortikultura i vrtlarstvo, šumarstvo i iskorištavanje šuma, parkovi prirode, uzgoj divljači, ribarstvo, lovstvo.

64 Veterina

veterinarsko liječenje i pomoć u veterini.

7 ZDRAVSTVO I SOCIJALNA SKRB

72 Zdravstvo

medicina: anatomija, epidemiologija, citologija, fiziologija, imunologija i imunoematologija, patologija, anesteziologija, pedijatrija, porodiljstvo i ginekologija, interna medicina, kirurgija, neurologija, psihijatrija, radiologija, oftalmologija;

medicinske usluge: javne medicinske usluge, higijena, farmacija, farmakologija, terapeutika, rehabilitacija, protetika, optometrija, nutricionizam;

njegovateljstvo: medicinske sestre i primalje;

stomatologija;

zubarske usluge: zubarski pomoćnici, zubarski higijeničari, zubarski laboratorijski tehničari, odontologija.

76 Usluge socijalne skrbi

socijalna skrb: skrb o invalidima, skrb i usluge za djecu i mladež, skrb i usluge za starije osobe;

socijalni rad: savjetovališta, usluge socijalne skrbi drugdje nespomenute.

8 USLUGE

81 Osobne usluge

hoteli i ugostiteljstvo, putovanja i turizam, sport i rekreacija; čišćenje i pranje, kemijsko čišćenje, kozmetičke, frizerske i pedikerske usluge, usluge u domaćinstvu.

84 Usluge prijevoza

pomorski, riječni, zračni, željeznički i cestovni promet i poštanske usluge.

85 Zaštita okoliša

očuvanje, kontrola i zaštita okoliša, suzbijanje zagađivanja zraka i vode, zaštita i sigurnost na radu.

86 Usluge zaštite

zaštita imovine i osoba: policija i srodne snage sigurnosti, kriminologija, zaštita od požara i borba protiv požara, civilna zaštita; vojna zaštita.

7. SUSTAV ŠIFARA NACIONALNE KLASIFIKACIJE OBRAZOVANJA

Svaki obrazovni program označen je jednom šifrom u sustavu klasifikacije NSKO, ali kao što je rečeno u odjeljcima 5.2. i 15.1. više obrazovnih profila, odnosno smjerova studija može imati istu šifru.

7.1. Varijable koje određuju obrazovni program

Obrazovni program određuju dvije nezavisne ukrižene varijable. To su »položaj obrazovanja« i »obrazovna skupina«. Šifra programa sastoji se od dva dijela. Prvi dio sadrži šifre za varijablu »položaj obrazovanja«, a drugi šifre za varijablu »obrazovna skupina«. Te dvije varijable odvojene su kosom crtom » / « i zajedno tvore šifru koja određuje obrazovni program u obrazovnom sustavu.

7.2. Sustav šifara za prvu varijablu »položaj obrazovanja«

Šifra za prvu varijablu »položaj obrazovanja« sastoji se od 6 znamenki.

7.2.1. PRVA ZNAMENKA - RAZINA

Prva znamenka šifre predstavlja razinu obrazovnog programa kako je definirana u odjeljku 6.1. Moguće su šifre 0, 1, 2, 3, 4, 5 i 6, kako je prikazano u odjeljku 6.1.1.1.

7.2.2. DRUGA ZNAMENKA - PODRAZINA

Druga znamenka predstavlja podrazinu tamo gdje je ona definirana (vidi odjeljak 6.1.2.). Razine 0, 1 i 6, koje nisu podijeljene na podrazine, imaju na drugoj poziciji znamenku 0.

Moguće šifre za drugu znamenku jesu:

Ako je prva znamenka:	onda druga znamenka može biti:
0, 1 ili 6	0
2, 3 ili 4	1, 2 ili 3
5	1 ili 2

7.2.3. TREĆA ZNAMENKA - TRAJANJE OBRAZOVNOG PROGRAMA U GODINAMA UNUTAR RAZINE

Treća znamenka predstavlja trajanje obrazovnog programa unutar određene razine, onako kako je definirano u odjeljku 6.1.3.

Moguće su šifre:

Šifra	Trajanje
0	<= 6 mj.
1	6 mj. <= 1 g.
2	1 g. <= 2 g.
3	2 g. <= 3 g.
4	3 g. <= 4 g.
5	4 g. <= 5 g.
6	5 g. <= 6 g.
7	6 g. <= 7 g.
8	više od 7 g.
9	nije relevantno, neodređeno, ili nepoznato

Šifra je jednaka gornjoj granici razreda. Na primjer obrazovni program koji traje 6 mjeseci i manje ima šifru 0, onaj koji traje više od 6 mjeseci do godinu dana ima šifru 1, obrazovni program koji traje više od 1 do 2 godine ima šifru 2 itd.

Ukoliko je trajanje obrazovnog programa irelevantno, neodređeno ili nepoznato, stavlja se šifra 9.

7.2.4. ČETVRTA ZNAMENKA – USMJERENJE OBRAZOVNIH PROGRAMA

Četvrta znamenka predstavlja usmjerenje obrazovnih programa onako kako je definirano u odjeljku 6.1.4.

Moguće šifre su: 1, 2 i 3.

Šifra	Usmjerenje
1	opće
2	pripremno strukovno ili pripremno tehničko
3	strukovno ili tehničko

0	nije relevantno
---	-----------------

Usmjerenje obrazovnih programa primjenjuje se samo na razinama 0, 1, 2, 3 i 4. To znači, ako je prva znamenka u šifri 5 ili 6, četvrta znamenka je 0.

7.2.5. PETA ZNAMENKA - STUPANJ OBRAZOVANJA (SAMO NA RAZINI 5)

Peta znamenka predstavlja stupanj obrazovanja unutar razine 5 onako kako je definirano u odjeljcima 6.1.5. i 6.1.7.6.

Moguće su šifre:

Šifra	Stupanj unutar podrazine
1	prvi stupanj unutar podrazine 5.1.
2	drugi stupanj unutar podrazine 5.1.
3	treći stupanj unutar podrazine 5.1.
4	prvi stupanj unutar podrazine 5.2.
5	drugi stupanj unutar podrazine 5.2.
0	za sve razine različite od 5

7.2.6. ŠESTA ZNAMENKA – PROGRAMI ISTE RAZINE I OSTALIH POTPODJELA, KOJI SE RAZLIKUJU PREMA DRUGIM KRITERIJIMA

Šesta znamenka predstavlja usporedni program kako je definirano u odjeljku 6.1.6.

Šesta znamenka odvaja se od prvih pet znakom točka zarez » ; « i pojavljuje se samo uz usporedne obrazovne programe za koje već postoje osnovni obrazovni programi. Mogućnost primjene šeste znamenke postoji na svim razinama. Ukoliko ne postoji usporedni program, šesta se znamenka izostavlja (ne stavlja se 0 niti znak » ; «).

Šifra	Naziv usporednog programa
1	program za pripadnike etničkih zajednica ili nacionalnih manjina
2	program za odrasle
3	program dualnog sustava
4	program za djecu i mladež s teškoćama u razvoju
5	program obrazovanja na stranom jeziku
6	međunarodni program obrazovanja
7	program za obrt
	itd.

--

izostavlja se	program nije usporedni
---------------	------------------------